

ỨNG DỤNG HÌNH THỨC DẠY HỌC TƯ DUY KHÁM PHÁ TRONG CÁC TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG – BANG FLORIDA, HOA KỲ

NGUYỄN THỊ HỒNG MAI^{□□}

TÓM TẮT: *Dạy học tư duy khám phá là phương pháp dạy học tích cực, hướng vào người học, giáo viên nêu vấn đề, giả thiết tình huống thay vì đưa ra các sự kiện và chân lý, nhằm khuyến khích học sinh học tập thông qua việc tự thu nhận và khám phá kiến thức. Đặt câu hỏi tư duy bậc cao được xem là cốt lõi của dạy học tư duy khám phá, người giáo viên có vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ và tạo động lực cho học sinh học tập tích cực. Bài viết nhằm giới thiệu một số hoạt động dạy học áp dụng phương pháp dạy học tư duy khám phá tại các trường trung học phổ thông bang Florida, Hoa Kỳ.*

Từ khóa: *dạy học tư duy khám phá, câu hỏi tư duy bậc cao.*

ABSTRACT: *Inquiry Based- Learning (IBS) is the active, learner-centered teaching approach in which instead of just presenting the facts or the truths, teachers raise questions, hypothesis, scenarios to encourage students to acquire the knowledge based on their own investigations and perspectives. Asking rich questions is the essence of IBL and the role of a teacher is important to supporting and motivating the students to actively learn. The purpose of the article is to introduce the application of IBL in high schools in Florida, USA.*

Key words: *Inquiry Based-Learning, Rich question.*

1. KHÁI NIỆM

Dạy học tư duy khám phá (IBL – Inquiry Based-Learning) là quá trình trong đó thay vì đưa ra các sự kiện và chân lý, giáo viên nêu vấn đề, giả thiết tình huống nhằm giúp học sinh học tập thông qua việc tự thu nhận và khám phá kiến thức. Trong dạy học tư duy khám phá, học sinh là trung tâm của quá trình dạy học, người học được khuyến khích đặt câu hỏi, quan sát và nêu ý tưởng thông qua các trải nghiệm học tập. Người giáo viên đóng vai trò tích cực trong việc tạo ra một văn hóa học tập hợp tác và tôn trọng, khuyến khích sự đương đầu và thử nghiệm, giúp học sinh chuyển từ nghi vấn, đặt câu hỏi sang hứng thú tìm tòi và khám phá.

Theo Kerry Gray, dạy học tư duy khám phá bao gồm các chiến lược dạy học nhằm giúp học sinh tự chủ để đạt được các mục tiêu học

tập bằng cách khuyến khích, tạo động lực cho người học. Đặt câu hỏi tư duy bậc cao (rich question) được xem là cốt lõi của dạy học tư duy khám phá.

Trong một nghiên cứu năm 2008 về dạy học tư duy khám phá, Rachel .S.S, thuộc trường đại học Otago, Newzeland cho rằng IBL có thể coi là một phương pháp tốt nhất giúp học sinh trải nghiệm quá trình thu nhận và “sáng tạo” kiến thức. Bằng việc được kích thích, người học sẽ tự định hướng quá trình học tập và trở nên tích cực hơn. Rachel S.S cũng đã chứng minh rằng việc vận dụng IBL trong quá trình dạy học sẽ giúp học sinh tham gia tốt hơn vào quá trình học tập, cải thiện kết quả học tập cũng như hiệu quả đào tạo đầu ra của nhà trường.

^{□□□}Thạc sĩ. Trường Cán bộ quản lý giáo dục Thành phố Hồ Chí Minh.

2. VAI TRÒ CỦA GIÁO VIÊN TRONG DẠY HỌC TƯ DUY KHÁM PHÁ

Có năm nguyên tắc căn bản người giáo viên cần lưu ý để có thể thành công khi sử dụng hình thức dạy học tư duy khám phá, đó là: (1) Mục tiêu; (2) Phương pháp giảng dạy; (3) Vai trò của giáo viên; (4) Vai trò của học sinh; và (5) Phương pháp đánh giá. Để có thể đặt người học là trung tâm của quá trình dạy học, người giáo viên sẽ đóng vai trò là người hướng dẫn, hỗ trợ học sinh trong quá trình tìm kiếm kiến thức. Người giáo viên phải là người khuyến khích học sinh đưa ra vấn đề, hỗ trợ trong quá trình nghiên cứu và tạo cơ hội để học sinh trả lời câu hỏi. Trong các lớp học tư duy khám phá, vai trò của người giáo viên là khác nhau và rất linh hoạt, có thể không tuân theo các quy luật và kế hoạch định sẵn. Tuy nhiên, mấu chốt cơ bản mà người giáo viên luôn phải đảm bảo là thay vì đưa ra các nội dung cụ thể, giảng giải trực tiếp, người giáo viên sẽ giúp học sinh tự đặt ra các câu hỏi liên quan, tự chủ nghiên cứu và tìm tòi để có câu trả lời phù hợp. Do đó, kỹ năng đặt câu hỏi tư duy bậc cao của giáo viên rất cần thiết và hữu ích.

Thêm vào đó, việc lựa chọn các hình thức và thời điểm đánh giá phù hợp cũng là một yếu tố quan trọng mà người giáo viên cần cân nhắc lựa chọn. Đánh giá quá trình (formative assessment) là một hình thức đánh giá được khuyến khích để sử dụng trong dạy học tư duy khám phá. Việc đánh giá chú trọng vào kỹ năng xử lý thông tin và nhận thức của học sinh về vấn đề chứ không nhằm vào các nội dung cụ thể. Việc đánh giá được thực hiện nhiều chiều, thông qua nhiều kênh khác nhau. Việc đánh giá giúp quá trình tương tác giữa giáo viên và học sinh, học sinh và học sinh được hiệu quả hơn, người dạy từ đó có thể đưa ra các hướng dẫn và điều chỉnh xác đáng. Nhiệm vụ của người giáo viên là áp dụng các phương thức đánh giá linh

hoạt để phù hợp với tính chất và yêu cầu của quá trình đánh giá.

Nghiên cứu chỉ ra rằng, học sinh sẽ tích cực và tự chủ trong học tập khi các em có đam mê và hứng thú. Người giáo viên thành công là người biết khơi gợi khát vọng, kích thích sự tò mò, tạo cơ hội khám phá và hợp tác, khuyến khích thử nghiệm, chấp nhận đúng sai và đánh giá phát triển. Làm tốt các vai trò này, người giáo viên sẽ có được một lớp học năng động dựa trên dạy học tư duy khám phá.

3. HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC TRONG MỘT SỐ TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG CỦA BANG FLORIDA THÔNG QUA DẠY HỌC TƯ DUY KHÁM PHÁ

Triết lý giáo dục của Mỹ là hướng tới việc đào tạo ra những con người tự do, độc lập trong tư duy, dễ dàng đáp ứng và thích nghi với một thế giới biến động. Người Mỹ tin rằng mỗi người đều có một trí thông minh và năng lực khác nhau, trường học phải là nơi giúp các em thành công, trở thành những con người tự chủ, độc lập, sáng tạo và có tư duy biện chứng. Chính vì vậy, việc học tập không bị bó buộc trong những trang sách giáo khoa, không gói gọn bởi kiến thức và kinh nghiệm của người thầy. Các chương trình học của Mỹ rất đa dạng, phong phú và giàu tính trải nghiệm. Các hoạt động dạy và học trong nhà trường được tổ chức dưới nhiều hình thức khác nhau. Phương pháp dạy học tư duy khám phá luôn cố gắng được sử dụng một cách tối đa để tạo sự hứng thú trong học tập, kích thích trí tò mò và khuyến khích người học khám phá.

Học tập hợp tác

Hợp tác là một trong những hình thức học tập rất phổ biến tại các lớp học ở Mỹ. Học sinh thường được chia thành các nhóm theo nhiều hình thức làm việc khác nhau để gia tăng tính hiệu quả của học tập hợp tác. Mục đích của việc phân nhóm là để học sinh phát huy tinh

thần làm việc nhóm, rèn luyện kỹ năng lắng nghe, phát triển kỹ năng giao tiếp, kỹ năng lập luận, tư duy phê phán và giải quyết vấn đề. Trong các giờ học, học sinh có thể tự do đặt câu hỏi, nêu vấn đề, bảo vệ ý kiến. Việc được trình bày quan điểm, tranh luận thay vì ngồi nghe các thông tin một chiều từ phía giáo viên đã làm học sinh tự chủ và hứng thú hơn trong mỗi giờ học. Không những thế, thông qua các hoạt động hợp tác, học sinh còn hiểu rõ hơn tầm quan trọng của sự tôn trọng và tính tự chịu trách nhiệm. Học sinh được dạy rằng bạn là một công dân tự do nhưng phải biết tôn trọng người khác. Bạn được giữ lập trường của mình nhưng phải tôn trọng các quan điểm trái chiều. Bạn được tranh luận nhưng không xích xích, ngôn ngữ sử dụng phải tế nhị và lịch sự, các ý kiến góp ý phải có tính phát triển chứ không vuï dập. Cũng từ đó, học sinh nhận ra rằng việc tôn trọng người khác là tôn trọng chính mình. Thêm vào đó, bằng việc bảo vệ quan điểm, học sinh sẽ tự thấy có trách nhiệm với mình và trước nhóm. Trong các hoạt động này, người giáo viên chỉ đóng vai trò tổ chức, chủ tọa và tạo động lực cho học sinh.

Việc hợp tác không chỉ dừng lại ở việc trao đổi, tiếp nhận kiến thức mới mà còn được vận dụng trong việc học hỏi nội dung kiến thức cũ và chia sẻ kinh nghiệm. Thay vì có sẵn các đáp án trả lời của giáo viên, học sinh sẽ cùng nhau ôn tập, chia sẻ kiến thức để mỗi người sau đó sẽ có phần thu nhận, tổng hợp riêng. Một điều rất dễ nhận thấy là các mục tiêu của môn học, bài học, các tiêu chí đánh giá luôn được giáo viên thiết lập rõ ràng, dán lên bảng, tường hay bất cứ nơi nào học sinh dễ chú ý. Điều này giúp học sinh có thể dễ dàng tìm kiếm thông tin, lựa chọn nội dung cũng như tự đánh giá và đánh giá chéo lẫn nhau để có đáp án trả lời tốt nhất. Nhờ vậy, mối quan hệ giữa các học sinh trong lớp trở nên gắn bó, thúc đẩy tính cạnh tranh lành mạnh, hạn chế sự ganh đua và đố kỵ

ngầm. Nguyên tắc win-win cả hai cùng thắng luôn được tôn trọng và khuyến khích trong môi trường lớp học.

Trường trung học Boca Ciega, bang Florida còn áp dụng khá thành công chương trình AVID - Advancement Via Individual Determination (tạm dịch “Đạt tới sự tiến bộ bằng việc hiểu rõ nhu cầu cá nhân”) cho các học sinh cuối cấp. Đây là một chương trình bắt nguồn từ một tổ chức phi lợi nhuận toàn cầu với số lượng thành viên tham gia khoảng 1,5 triệu học sinh từ 46 bang và 16 quốc gia trên thế giới. Sứ mệnh của tổ chức là trang bị kiến thức và kỹ năng cần thiết giúp học sinh rút ngắn khoảng cách tới cánh cửa đại học và trở thành người thành công trong thế giới toàn cầu. Các học sinh sẽ đăng ký sinh hoạt, học tập vào các nhóm bổ sung kiến thức và kỹ năng theo yêu cầu của cá nhân dưới sự hướng dẫn của giáo viên. Nội dung của mỗi giờ học chính là các câu hỏi, yêu cầu phát sinh từ một cá nhân. Các thành viên nào có cùng mối quan tâm sẽ lập nhóm để cùng nhau giải quyết. Như vậy, một giờ học AVID có thể bao gồm rất nhiều nội dung của nhiều môn học khác nhau.

Học thông qua trải nghiệm thực tế

Lựa chọn nội dung phù hợp cùng với các chiến lược giảng dạy hợp lý là một yếu tố cần thiết trong dạy học tư duy khám phá. Trong các lớp học của Mỹ, giáo viên được tự chủ trong việc lựa chọn nội dung bài học, không bị giới hạn và lệ thuộc vào sách vở. Các nội dung kiến thức luôn hướng tới giải quyết các vấn đề thực tế trong cuộc sống, phù hợp với nhu cầu và sự quan tâm của người học. Học sinh có cơ hội quan sát, trải nghiệm thực sự. Việc sử dụng các video mô phỏng, làm thí nghiệm, đặt câu hỏi cho các vấn đề được quan sát, giúp học sinh có thể phân tích, đánh giá và tổng hợp. Bên cạnh các chương trình học truyền thống, còn có các chương trình vinh dự, các chương trình chuyên sâu mang tính nghề nghiệp, ví dụ như chương

trình y tế cộng đồng, khoa học máy tính, thiết kế,...v.v.. Ngoài ra, học sinh còn được tham gia và thử nghiệm các vị trí thông qua các chương trình, hoạt động cộng đồng như thử làm cảnh sát, luật sư, tòa án, điều tra tâm lý tội phạm,... Các môn học bắt buộc và tự chọn trong nhà trường giúp học sinh có nhiều cơ hội hơn trong việc lựa chọn để phù hợp với nhu cầu và sở thích. Thông qua các trải nghiệm khác nhau trong mỗi môn học và hoạt động, học sinh học được cách lựa chọn vấn đề và đưa ra quyết định. Trong quá trình học tập và trao đổi, người giáo viên luôn hướng để học sinh nhận ra yếu tố quan trọng không phải ở việc “chọn cái gì” mà là “tại sao lại chọn như vậy? Các lý lẽ, giải thích, minh chứng cho việc lựa chọn của mình là tối ưu”. Nhờ vậy, các học sinh ở Mỹ ngay từ nhỏ đã rất tự tin trong việc đưa ra quyết định và biết cách giải quyết vấn đề.

4. KẾT LUẬN

Bước vào thế kỷ 21, giáo dục Mỹ càng hướng tới một nền giáo dục tự do, học để nghĩ đúng và làm đúng (Alain Leclerc, 2010). Mỗi học sinh Mỹ ngày nay có thể tạo nên một trang sử của riêng mình bằng kiến thức, kinh nghiệm và quá trình học tập của chính họ. Mục đích sống của con người là hạnh phúc. Bất kỳ ai cũng muốn được hạnh phúc với những nỗ lực để trở thành một thành viên của xã hội, người dẫn đầu trong công việc và gia đình.

Thế hệ học sinh trưởng thành trong tương lai có thể tạo nên một xã hội từ chính những kiến thức, quan kiến và viễn cảnh đã thu nhận được từ một nền giáo dục. Hãy để cho mỗi người, mỗi học sinh hôm nay được học tập trong một môi trường tích cực và tự chủ, có thể phát huy hết khả năng của chính mình, được phát triển một cách đúng đắn và lành mạnh, để trở thành một người công dân có ích và luôn quan tâm tới môi trường và cộng đồng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Alain Leclerc (2010), *An American Philosophy: A Way of Living*, first published by Author House, tra cứu ngày 12 tháng 5 năm 2007 tại <https://books.google.com.vn/books>
2. Kerry (2008), *Inquiry Based – Learning: Definitions, Examples and Models* <http://study.com/academy/lesson/inquiry-based-learning-definition-examples-model.html>
3. Lutheran Education Queensland, *Inquiry Based Learning*, tra cứu ngày 10 tháng 5 năm 2017 tại đường link: <https://akoatearoa.ac.nz/sites/default/files/u14/IBL%20-%20Report%20-%20Appendix%20A%20-%20Review.pdf>
4. Ronal Towns & Julie Sweetland (2008), *Inquiry Based-Teaching*, Report of Center for Inspired Teaching, tra cứu ngày 10 tháng 5 năm 2017 tại: <file:///C:/Users/SONY/Downloads/SOFTS/impact-research-briefs-inquiry-based-teaching.pdf>
5. Student Achievement Division (2013). *The Capacity Building Series*, tra cứu ngày 8 tháng 5 năm 2017 tại: file:///C:/Users/SONY/Downloads/SOFTS/CBS_InquiryBased.pdf

Ngày nhận bài: 7/4/2017. Ngày biên tập xong: 20/5/2017. Duyệt đăng: 25/5/2017